

Yeni Çevre Kanunu ne getiriyor?

Onaylayan Tuba ILGAZ, Araştırma Görevlisi
Cuma, 30 Haziran 2006
Son Güncelleme Pazartesi, 03 Temmuz 2006

Uzun bir süredir Komisyon'da bekleyen Çevre Kanunu, Tuzla'da bulunan varillerin gündeme oturmasıyla, tarafların görüşlerini dile getirmesine fırsat olmadan 26 Nisan 2006'da TBMM'de kabul edilerek yasalarmıyptır.

5491 Sayılı Yeni Çevre Kanununun yürürlüde girmesiyle pek çok tartışma başlamıyptır. Çevrenin çok şığ bir biçimde ele alınığ kalkınma kavramına henüz değinilmeyen ülkemizde, çevre kirliliği dendiğinde ilk akla gelen sanayi kesimi olmaktadır.

Halbuki çevreyi kirleten tek unsur sanayi olmadığy gibi, çevresel kirliliğin azaltılması ve önlenmesi için sanayici, kamu kurumları yerel yönetimler birlikte çalıypacaktır. Toplumsal bilinçlenme ve çevre bilincini oluğturacak bir eğitim anlayıbyna hiç yer verilmeyen yasayla da cezalar arka arkaya sıralanmaktadır.

Her ne kadar yasanın uygulanması aşamasında 2 senelik bir geçip süresi öngörülmesi eleştirilmiş de olsa, ceza odaklı bu yasa girmesiyle sadece sanayi tarafının değil kamu tarafının da hazırlık için bir geçip dönemine sahip olması eğer iyi kullanılırsa ç gelişmedir.

Atık su tesisi kurmayan işletmelere verilecek cezalar:

Madde 8 ve Geçici Madde 4, bu konuda şu uygulamaları getirmektedir: "Atık su arıtma ve evsel nitelikli katı atık bertaraf tesisini kurmamış belediyeler ile, halihazırda faaliyette olup, atık su arıtma tesisini kurmamış organize sanayi bölgeleri, diğer sanayi kuruluşları ile yerleşim birimleri, bu tesislerin kurulmasına ilişkin iş termin planlarını, bu kanunun yürürlüde girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde bakanlığda sunmak ve aşağıda belirtilen sürelerde işletmeye almak zorundadır. İşletmeye alma süreleri, iş planının bakanlığda sunulmasından itibaren; organize sanayi bölgeleriyle bunların dıbynda kalan endüstri tesislerinde ve atık su üreten her türlü tesiste 2 yıldır.

Belediyeler, organize sanayi bölgeleri, diğer sanayi kuruluşları ile yerleşim yerleri bu hükümden yararlanmak için, bu kanunun yayımı tarihinden itibaren üç ay içinde bakanlığda başvurmak zorundadır. Kanunun 8'inci maddesi ile, atık su altyapı sistemleri ve katı atık bertaraf tesisleri kurma yükümlülüğü verilen kamu ve özel sektör kurumlarının cezalar beklemektedir. Organize sanayi bölgelerinde 100 bin YTL olan ceza bedeli, bunların dıbynda kalan endüstri tesislerine ve atık su üreten her türlü tesise 60 bin YTL idari para cezası olarak belirlenmiştir.

Yasanın 8. Maddesi, "Atık su toplama havzasının birden fazla belediye veya kurumun yetki sahasında olması halinde; atık su arıtma tesisini işleten kurum, atık su ile ilgili yatırımlar ve harcama giderlerini kirletenlerden kirlilik yükü ve atık su miktarı nispetinde tahsil eder" demektedir. Halbuki işletmeler bağlıy bulundukları belediyelere atık su bedelini ödeselerdi daha basit bir iş akışı oluğabilirdi. Yine Madde 8'de "Atık su altyapı sistemlerini kullanan ve /veya kullanacaklar, bağlantı sistemlerinin olup olmadığına bakılmaksızın, arıtma sistemlerinden sorumlu yönetimlerin yapacağy her türlü yatırım, işletme, bakım, onarım, işletme temizleme harcamalarının tamamına kirlilik yükü ve atık su miktarı oranında katılmak zorundadırlar. Bu hizmetlerden yararlananlardan, belediye meclisince ve bu maddede sorumluluk verilen diğer idarelerce belirlenecek tarifeye göre atık su toplama, arıtma ve bertaraf ücreti alınır. Bu fıkraya uyarınca tahsil edilen ücretler, atık su ile ilgili hizmetler dıbynda kullanılmamaz" denmektedir. Halihazırda Belediyeye, Çevre Temizlik Vergisi ödemekte olan işletmeler açısından bu yeni ve belirsiz maliyetler anlamına gelmektedir.

Çevre görevlisi istihdamı ve çevre gönüllüsü:

"Faaliyetleri sonucu çevre kirliliğine neden olacak veya çevreye zarar verecek kurum, kuruluş ve işletmeler çevre yönetim birimi kurmak, çevre görevlisi istihdam etmek veya Bakanlııkça yetkilendirilmiş kurum ve kuruluşlardan bu amaçla hizmet satın almaları"

yükümlüdürler. Bu konuyla ilgili usul ve esaslar bakanlýkça çýkarýlacak yönetmelikle belirlenir (Ek Madde 2)."

Henüz kriterleri belirlenmiþ bu madde de iþletmeler açýsýndan önemlidir.

Yasada ilaveten tam olarak ne iþ yaptýđý ve hangi vasýfta olduđu belli olmayan ve çýkarýlacak yönetmelikle net þekilde belirlenmiþ ümit edilen 'çevre gönüllüsü' kavramý ortaya çýkmýþtır ki, bu da son derece suistimale açýk bir giriþimdir (Ek Madde 3).

Çevre katkı payý:

Çevre kirliliðinin önlenmesine ve yatýrymlarýn desteklenmesi amacıyla 35 milyon cep abonesinden her ay 1 YTL vergi kesilmesine iliþkin hüküm yoðun itirazlarla çýkarýlmýþ, yerine ithaline izin verilen kontrole tabi yakýt ve atýklarýn CIF bedelinin yüzde 5'i ile hurdalarýn CIF bedelinin binde 5'i oranýnda katkı payý alýnmasýna karar verilmiþtir. Büyükþehir belediyeleri su ve kanalizasyon idarelerince tahsil edilen su ve kullanýlmýþ sularý uzaklaþtırma bedelinin yüzde 1'i, çevre katkı payý olarak tahsil edilecektir.

Anlamlý tepvik yok:

Yasanýn 20. Maddesi, "Arýtma tesisi kuran, iþleten ve yönetmeliklerde belirtilen yükümlülükleri yerine getiren kuruluþlarýn antma tesislerinde kullandýklar elektrik enerjisi tarifesinin, sanayi tesislerinde kullanýlan enerji tarifesinin yüzde ellisine kadar indirim uygulamaya Bakanlýđýn teklifi üzerine Bakanlar Kurulu yetkilidir" demektedir. Ancak, bu indirimin kaynađý belli deðildir.

Hapis cezasý ve diðer cezalar:

Çevresel Etki Deðerlendirme (ÇED) sürecinde yanlýþ ve yanýltýcý bilgi verenlere, 6 aydan 1 yýla kadar hapis cezasý uygulanacaktır. Yanlýþ ve yanýltýcý belge düzenleyenler hakkýnda ise TCK'nýn "belgede sahtecilik" suçuna iliþkin hükümleri uygulanacaktır (Madde 18). Çevreye verilen zararlarýn tazminine iliþkin talepler, zarar görenin zarar ve tazminat yükümlüsünü öðrendiði tarihten itibaren sonra zaman aþýmýna uðrayacaktır.

ÇED sürecinde verdikleri taahhünameye aykýn davrananlara, her bir ihlal için 10.000 Türk Lirasý idari para cezasý verilir (Madde 14). Ayný madde uyarýnca, emisyon ölçümü yaptırmayan motorlu taþýt sahiplerine 500 Türk Lirasý, yönetmeliklerle belirlenen standartlara aykýn emisyonu sebep olan motorlu taþýt sahiplerine 1.000 Türk Lirasý idari para cezasý verilir.

Atýklara ceza:

Yasaya göre:

• Atýk alým, ön arýtma, antma veya bertaraf tesislerini kurmayanlar ile kurup da çalıþtırmayanlara 60.000 Türk Lirasý idari cezasý verilir.

• Bildirim ve bilgi verme yükümlülüðünü yerine getirmeyenlere 6.000 Türk Lirasý idari para cezasý verilir.

• Kanunun Ek 2. Maddesi'nde öngörülen Çevre Yönetim Birimi'ni kurmayanlara 6.000 Türk Lirasý, çevre görevlisi bulundurmayanlara ya da Bakanlýkça yetkilendirilmiþ firmalardan hizmet almayanlara 4.000 Türk Lirasý idari para cezasý verilir.

• Kanunun 9. Maddesi uyarýnca, belirlenen koruma esaslarýna aykýn olarak içme ve kullanma suyu koruma alanlarýna, kaynađýn kendisine ve bu kaynađý besleyen yerüstü ve yeraltý sularýna, sulama ve drenaj kanallarýna atýk boþaltanlara 48.000 Türk Lirasý idari para cezasý verilir.

• Kanununun 11. maddesinde öngörülen acil durum planlarını usul ve esaslarına uygun olarak hazırlamayan ve bu planların uygulanması için gerekli tedbirleri almayanlara 12.000 Türk Lirası idari para cezası verilir.

• Umuma açık yerlerde her ne şekilde olursa olsun çevreyi kirletenlere 100 Türk Lirası idari para cezası verilir.

• Tehlikeli kimyasallar ve bu kimyasalları içeren eşyayı bu Kanunda ve ilgili yönetmeliklerde belirtilen usul ve esaslara, yasak ve sınırlamalara aykırı olarak üreten, işleyen, ithal ve ihraç eden, taşıyan, depolayan, kullanan, ambalajlayan, etiketleyen, satan ve satıya sunanlara, 100 bin YTL'den 1 milyon YTL'ye kadar idari para cezası verilir.

Ekonomik İşletmeler Ambalaj Atıfı Yönetmeliği'nin önemi

1 Ocak 2005'te yürürlüde giren Ambalaj ve Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği, ambalajın üretiminden, atık haline gelip toplanarak geri kazanılmasına kadar olan aşamalarda "ekonomik işletmeler, piyasaya sürenler ve ambalaj üreticileri"ni sorumlu kılar.

Ekonomik işletmelere getirilen en temel iki yükümlülük:

- 1- Belirli miktarda ambalaj atığının toplanarak geri kazanıldığını belgelemek,
- 2- Ambalaj atıklarının yönetim planını hazırlamaktır.

Ekonomik işletmeler, T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı'ndan lisans veya geçici çalışma izni almış tesisler kanalı ile belgeleme için ilk birinci yükümlülüklerini yerine getirebilirler (Bu firmaların listesi için bakınız: atikyonetimi.cevreorman.gov.tr). Ancak böyle durumda piyasaya süren tanımı altındaki işletmelerin, iç piyasaya sürdükleri ürünlerinin ambalajlarının toplama ile ilgili esas sorunları ile ilgili olarak belediyelerle işbirliği yapmaları ve bunların yönetimi için uygun toplanabilmesi için yıl sonunda bakanlığa sunmak üzere Ambalaj Atıklarının Yönetim Planını hazırlamaları gerekmektedir.

"Yetkilendirilmiş Kuruluş" ile "Lisanslı Firma"nın, ekonomik işletmeler açısından farkı bu noktadadır. Lisanslı firma, sadece belgeleme ile yükümlülüğü üstlenebilmekte, ancak yönetim planı yükümlülüğü ile ilgili herhangi bir sorumluluk alamamaktadır. Sahibi veya geçici çalışma izni firmalar, sadece toplanarak geri kazanılması gereken miktara ilişkin yükümlülükleri üstlenebilirler. Yasal olarak tanımlanan diğer sorumlulukları üstlenmeleri mümkün değildir.

İçerisinde bulunduğumuz 2006 yılında, tüm ekonomik işletmeler ve lisanslı firmalar atikyonetimi.cevreorman.gov.tr ve www.cevko.org.tr adreslerinden ulaşabilecekleri bu uygulama sayesinde, bildirimlerini elektronik ortamda yapabilecekler; ayrıca, gelişmeleri internet ortamında takip edebileceklerdir. Bu sistemin ilgili taraflarca kullanılabilmesi için kuruluşlarının Bakanlığa başvurarak, bedeli karşılığında, firma kodu ve şifreleri almaları gerekmektedir. "Yetkilendirilmiş Kuruluş" tercihini kullanan ekonomik işletmeler, bu kod ve şifreleri doğrudan olarak ücretsiz alabileceklerdir. Ayrıca nelerin ambalaj olup olmadığı, nelerin bildirim tabii olup olmadığı konusunda şüpheli yapıyan ekonomik işletmelerin de, bu konuları netleştirilmesinde büyük fayda olacaktır. Cam, metal, plastik, kağıt / karton, kompozit ambalaj atıklarının geri kazanımı için yetkilendirilmiş tek kuruluş ÇEVKO başvurularını kabul etmektedir.

(Kaynak: www.cevko.org.tr)